

**States' Strategic Behaviors with Cultural Underpinnings; a Case Study of
Israel's Foreign Policy Behavior during the Russia-Ukraine War**Mahdie Bigonah¹ | Yousof Qorashi²

Received Date: 2024/10/31

Accept Date: 2025/02/11

Cite: Bigonah, M. and Qorashi, Y. (2025). States' Strategic Behaviors with Cultural Underpinnings; a Case Study of Israel's Foreign Policy Behavior during the Russia-Ukraine War. *Crisis Studies of the Islamic World*, 12(2), 160-183.

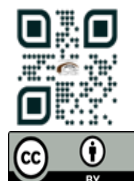
DOI: 10.27834/CSIW.2410.1469.2.37.4**Abstract**

Theoretical approaches to war typically characterize states as rational and economical actors that maximize benefits while minimizing costs. This materialistic perspective has frequently been employed to analyze the conduct of states, particularly those with assertive military postures, such as Israel. However, this theoretical framework has proven inadequate in specific contexts, notably regarding Israel's stances during the ongoing conflict between Russia and Ukraine, where it fails to elucidate Israel's seemingly contradictory actions aptly. On the one hand, Israel has refrained from condemning Russia's actions in the Ukraine conflict. Conversely, it has provided military assistance to Ukraine and embraced Ukrainian President Volodymyr Zelensky's address in the Knesset. Such actions reflect Israel's intricate strategic behavior. This article addresses the principal inquiry; What factors have contributed to the duality observed in Israel's foreign policy concerning the Russia-Ukraine war? The response is articulated through a hypothesis positing that applying the theoretical framework of strategic culture, various factors, including historical, cultural, social, geographical, mythological, and Israeli political system, have significantly influenced Israel's strategic behavior during the Russia-Ukraine war. Findings emphasize the impact of both fundamental and super structural elements. The article is characterized by a descriptive and explanatory approach, employing secondary data to support its findings.

Keywords: Israel, war, Russia, Ukraine, strategic culture, foreign policy

¹. Master in Political Science, Shiraz University, Shiraz, Iran. bgnmahdie@gmail.com

². Assistant Professor of Political Science, School of Law and Political Science, Shiraz University, Shiraz, qorashi@shirazu.ac.ir

1. Introduction

Israeli foreign policy is one of the most challenging fields of study, requiring specific analysis and processing. The events of recent decades attest to this claim. Since its declaration of statehood, this regime was immediately involved in internal and external conflicts with Arabs; internally, it faced bloody clashes with Palestinians, and externally, it confronted coalition-building by Arab countries against it. The existence of such threats led Israel, as a small state with a Jewish identity surrounded by Arabs, to adopt unique policy-making patterns in both domestic and foreign spheres. This policy-making has been directed, on one hand, towards its Arab neighbors and, on the other, towards major powers. Among the major powers, Russia has always held a special and unique position. This special status is rooted in factors such as its strategic and ideological competition with the United States, its control over areas peripheral to Israel including Central Asia and the Caucasus, its close relations with the Islamic Republic of Iran, as well as Russia's historical commitments to the Arab world. The existence of such complex and multi-dimensional characteristics makes analyzing issues involving Russia difficult. The Russia-Ukraine war and Israel's position regarding it are an example of such topics. With the start of this war, Israel found itself in a difficult position and a complex dilemma, and consequently exhibited behaviors that seemed paradoxical to experts and researchers. At first glance, refraining from explicitly condemning the Russian invasion and, later, sending military aid to Ukraine to counter Russian advances were among the manifestations of this dual behavior. Beyond identifying these seemingly contradictory actions, explaining the reasons behind the formation of such positions by Israel is far more important. Accordingly, the authors of this article seek to answer this main question: Why has Israel's foreign policy behavior towards the Russia-Ukraine war been dual?

2. Method and Theoretical Framework

This study adopts a descriptive-explanatory methodology, relying on secondary data from academic, governmental, and media sources. Existing literature on Israeli foreign policy tends to bifurcate into materialist theories (e.g., realism) and ideational approaches (e.g., constructivism). In contrast, this article employs the concept of strategic culture, which integrates both dimensions to provide a more holistic explanation.

Strategic culture is important because it emphasizes that a state's foreign policy is shaped by its unique historical experiences, cultural narratives, geographical constraints, and symbolic repertoires. In this view, domestic elements exert greater influence on foreign policy than external ones, and states cannot be analyzed through a single, uniform model. Therefore, since Israel's foreign policy requires a tailored framework, strategic culture offers

the most suitable approach for analyzing its behavior in the context of the Russia-Ukraine war.

3. Analysis

This article analyzes Israel's behavior in the Russia–Ukraine war through the lens of its strategic culture. To this end, the constituent elements of Israel's strategic culture are first identified and then applied to explain its conduct during the conflict. Israel's strategic culture consists of both Infrastructure and superstructural components. The infrastructure elements include the ideology of Zionism and Jewish atheism, while the superstructural components encompass existential threat perceptions, narrow geopolitics, force-based deterrence, confrontation with Iran, and distinct strategic subcultures. Together, these factors provide explanatory power for Israel's responses to the Russia–Ukraine war.

One of Israel's earliest reactions was its refusal to condemn Russia's resort to war against Ukraine—an approach at odds with the position of its Western allies. This response was shaped by several considerations: socio-cultural affinities with Russia, fears of losing Russian support at the United Nations, the Syrian question, and a shared understanding with Moscow of the regional security environment. These considerations can be explained as follows:

- First, a significant share of Israel's Jewish population is Russian-speaking, which elevates Russia's importance in Israeli calculations.
- Second, concerns about losing Russian support at the UN reflect Israel's long-standing strategy of cultivating ties with great powers in order to mitigate threats and bolster its security.
- Third, regarding Syria—a theater deeply tied to Israel's confrontation with the Islamic Republic of Iran—Russia's position has been pivotal. In practice, Moscow has largely granted Israel freedom of action in Syria and has repeatedly curbed threats from Iran and Hezbollah operating through Syrian territory, a matter of critical importance to Israel.
- Fourth, following the October 7 Israel– Hamas war, Israel's and Russia's threat perceptions grew increasingly aligned; as a result, Israel remained silent on Russia's continuation of the war in Ukraine.

At the same time, Israel also provided military assistance to Ukraine. This strategic decision was informed by cultural affinity with Ukraine, alliance with the United States, opportunities linked to Mediterranean liquefied natural gas exports, and Russia's close ties with Hamas. These drivers can be detailed as follows:

- First, Ukraine has historically hosted Europe's largest Jewish community and produced many prominent Jewish artists, religious figures, and political leaders.
- Second, Israel views the United States as the dominant global power whose alliance shields it from both regional and international threats.
- Third, aligning with the international community in sanctioning Russia serves Israel's energy interests by enhancing the competitiveness of its Mediterranean gas exports.
- Fourth, Russia's warm relations with Hamas have heightened Israel's security concerns, incentivizing stronger support for Ukraine.

4. Conclusion and Suggestions

Israel's dual and contradictory foreign policy during the Russia-Ukraine war stems from its strategic proximity to both sides of the conflict: Russia on one hand, and Ukraine and the United States on the other. This compelled Israel to adopt an inherently ambiguous and paradoxical stance, reflecting a two-tiered approach. The roots of this behavior are evident in elements of Israel's strategic culture, which is shaped by unique cultural, social, and ethnic characteristics. An end to the war would likely benefit Israel, as it shares common interests with both belligerents, and the costs of a prolonged conflict now outweigh its benefits for Tel Aviv. This dynamic presents a compelling avenue for future research.

رفتارهای استراتژیک دولت‌ها با انگیزه‌های فرهنگی: مورد مطالعاتی رفتار سیاست خارجی اسرائیل در جنگ روسیه- اوکراین

مهديه بيگناه^۱ | سيد يوسف قرشي^۲

تاریخ پذیرش: ۱۴۰۳/۱۱/۲۳

تاریخ دریافت: ۱۴۰۳/۰۸/۱۰

استناد: بیگناه، مهديه و قرشي، سيد يوسف. (۱۴۰۴). رفتارهای استراتژیک دولت‌ها با انگیزه‌های فرهنگی: مورد مطالعاتی رفتار سیاست خارجی اسرائیل در جنگ روسیه- اوکراین. بحران پژوهی جهان اسلام، ۱۲(۲)، ۱۸۳-۱۶۰.

DOI: 10.27834/CSIW.2410.1469.2.37.4

چکیده

رویکردهای نظری به جنگ، همواره دولت را به مثابه یک کنش‌گر خردمند و مقتصد تصور می‌کنند که در پی بیشینه‌سازی فواید و کمینه‌سازی هزینه‌هاست. این نگاه که ذاتاً مادی‌گراست، سال‌ها برای تحلیل رفتار دولت‌ها به‌ویژه آن‌هایی که همچون اسرائیل دارای ماهیتی تهاجمی و نظامی بوده‌اند، بکار برده شده است؛ اما این سوگیری نظری در برخی موارد مطالعاتی از جمله مواضع اسرائیل در جنگ روسیه و اوکراین چندان راهگشا نبوده و نتوانسته رفتارهای پارادوکسیکال اسرائیل را به خوبی تبیین کند. عدم محکومیت روسیه در جنگ اوکراین از یک‌سو، ارسال سلاح به اوکراین و استقبال از سخنرانی ولادیمیر زلنسکی در کنست از سوی دیگر نمود این رفتارهای استراتژیک اسرائیل است. هدف از نگارش این مقاله پاسخ‌گویی به این سؤال است که «چرا رفتار سیاست خارجی اسرائیل در جنگ روسیه و اوکراین دوگانه بوده است». پاسخ احتمالی به این سؤال در قالب فرضیه، بدین نحو صورت‌بندی شده است که بر اساس چهارچوب نظری فرهنگ استراتژیک، عناصر تاریخی، فرهنگی، اجتماعی، جغرافیایی، اسطوره‌ای و نظام سیاسی اسرائیل به رفتارهای استراتژیک آن در جنگ روسیه علیه اوکراین شکل داده است. یافته‌های مقاله ناظر به تأثیر عناصر زیربنایی و روبنایی در این راستاست. ماهیت مقاله توصیفی-تبیینی است و از داده‌های ثانویه استفاده شده است.

واژگان کلیدی: اسرائیل، جنگ روسیه و اوکراین، فرهنگ استراتژیک، سیاست خارجی

^۱ کارشناسی ارشد، علوم سیاسی، دانشگاه شیراز. bgnmahdie@gmail.com

^۲ استادیار علوم سیاسی، دانشکده حقوق و علوم سیاسی، دانشگاه شیراز، شیراز، ایران.
qorashi@shirazu.ac.ir

مقدمه

سیاست خارجی اسرائیل، یکی از دشوارترین حوزه‌های مطالعاتی است که پردازش خاصی را می‌طلبد. از زمان اعلام موجودیت اسرائیل، کشورهای عربی درگیر جنگ با این رژیم شدند؛ بنابراین این موجودیت سیاسی از همان ابتدا وارد منازعات داخلی و خارجی با اعراب شد. با توجه به این منازعات و همسایگی کشورهای عرب با یک رژیم یهودی کوچک، امنیت و سیاست خارجی اسرائیل از الگوهای منحصربه‌فردی نسبت به دیگر کشورها برخوردار است. اسرائیل تهدیدات خود را با عادی‌سازی روابط و نزدیکی به کشورهای عربی منطقه کاهش داد و با قدرت‌های بزرگ ارتباط نزدیک برقرار کرد. روسیه یکی از این قدرت‌ها بود که اسرائیل با آن ارتباط نسبتاً خوبی دارد. با شروع جنگ روسیه و اوکراین، اسرائیل در محاصره‌ای میان دوست دیرینه خود، یعنی ایالات متحده و روسیه گرفتار شد. بنابراین رفتار سیاست خارجی دوگانه‌ای را اتخاذ کرد که از نظر برخی عجیب به نظر می‌آید. بر این اساس، هدف این مقاله تبیین رفتار سیاست خارجی دوگانه اسرائیل در قبال جنگ روسیه و اوکراین است.

۱- پیشینه پژوهش

در رابطه با جنگ روسیه و اوکراین، آثاری نگاشته شده است که اغلب در رابطه با تأثیرات این جنگ بر اقتصاد جهانی و کمبود مواد غذایی است. از مهم‌ترین آن‌ها می‌توان به مقاله اورهان (Orhan, 2022) با عنوان «اثرات جنگ روسیه و اوکراین بر تجارت جهانی» اشاره کرد که تأثیرات این جنگ بر اقتصاد و سرمایه‌گذاری جهانی را با نشان دادن نمودارها و داده‌هایی از بانک جهانی بررسی می‌کند. این مقاله بهره‌مند از تحلیل‌های علمی اقتصادی است اما به تأثیرات این جنگ بر مناطق مختلف پرداخته نشده است.

در رابطه با سیاست خارجی اسرائیل در طول جنگ روسیه و اوکراین نیز مکتوباتی موجود است. مقاله محمت عثمان کاتی (Osman Çatı, 2023) با عنوان «اسرائیل و جنگ روسیه علیه اوکراین» در زمره این موارد قرار می‌گیرد که نویسنده در آن، دلایل رفتار دوگانه اسرائیل در رابطه با جنگ روسیه و اوکراین، شامل حفظ مکانیسم منازعه‌زدایی با روسیه برای دست‌آزاد در سوریه، حفظ امنیت یهودیان روسیه/اوکراین و تسهیل مهاجرت آن‌ها به اسرائیل را مورد اشاره قرار می‌دهد. نقصان این اثر معطوف به فقدان چهارچوب مفهومی منسجم در تبیین مسئله است. همچنین مقاله به عوامل گسترده‌تری که منجر به این نوع رفتار اسرائیل شده، توجهی نداشته است.

در مقاله یوری لاتش (Yurii Latysh, 2022) با عنوان «اسرائیل و حمله روسیه به اوکراین» نیز موضع اسرائیل نسبت به جنگ روسیه و اوکراین بر اساس منافع ملی این کشور در نظر گرفته

شده است. این مقاله، تنها به برخی رفتارهای سیاست خارجی اسرائیل اشاره داشته و توجهی به دوگانگی رفتار این کشور نکرده است. همچنین مانند بسیاری از مقالات، از منافع ملی که یکی از ارکان اصلی رئالیسم است، برای تبیین سیاست خارجی اسرائیل استفاده کرده که امری مرسوم در پژوهش‌های موجود محسوب می‌شود.

مقاله سولت سپرجی (Zsolt CSEPREGI, 2023) با عنوان «همکاری ناتو و اسرائیل در جنگ روسیه و اوکراین» بر اسرائیل به عنوان یک متحد کلیدی ناتو در خاورمیانه تاکید دارد. این مقاله نیز، رویکردی رئالیستی دارد؛ به علاوه تنها به جنبه غرب‌گرای اسرائیل توجه کرده و عوامل دیگری که منجر به نزدیکی اسرائیل و روسیه می‌شوند را نادیده گرفته است. بنابراین، مقاله فاقد تحلیل رفتار دوگانه اسرائیل در این جنگ بوده و توجهی به ابعاد دیگر سیاست خارجی اسرائیل نداشته است.

مقاله دیگر، «بررسی تطبیقی سیاست ایران و اسرائیل در قبال بحران اوکراین» اثر عماد هلالات و حمید حکیم (۱۴۰۲)؛ (Hakim-Helalat, 2023) است. این مقاله هم بنا به عادت مرسوم در پژوهش‌ها با استفاده از چهارچوب نظری واقع‌گرایی، به موارد مهمی در رفتار سیاست خارجی اسرائیل در قبال جنگ روسیه و اوکراین اشاره کرده و پایان جنگ روسیه و اوکراین را به علت نزدیکی هر دو کشور ایالات متحده و روسیه به اسرائیل، به نفع این کشور می‌داند. اما مواردی مانند جنبه‌های فرهنگی نزدیکی اسرائیل و روسیه که شامل شهروندان روس‌زبان اسرائیل نیز می‌شوند و در مقاله به آن اشاره شده، در رئالیسم نمی‌گنجد و نیاز به چهارچوبی مانند فرهنگ استراتژیک دارند.

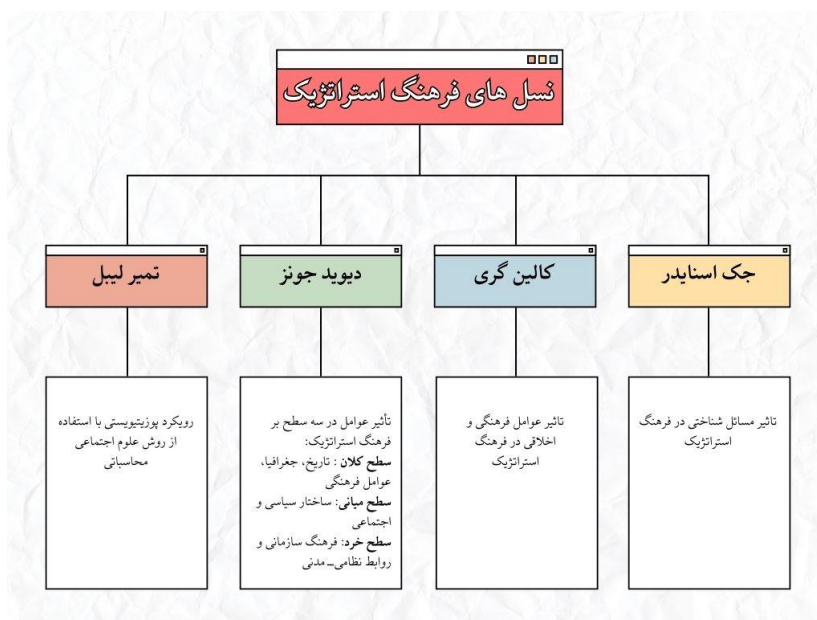
در پژوهش حاضر، با بهره‌گیری از چهارچوب مفهومی فرهنگ استراتژیک، به دوگانگی رفتار سیاست خارجی اسرائیل در قبال جنگ روسیه و اوکراین خواهیم پرداخت که نوآوری مقاله محسوب می‌شود. فرهنگ استراتژیک از این بابت دارای اهمیت است که در آن، مؤلفه‌های مربوط به سیاست خارجی هر کشور، مختص همان کشور است و این مؤلفه‌ها، بر اساس تاریخ، فرهنگ، جغرافیا، اسطوره‌ها و نمادهای کشور مربوطه شکل می‌گیرند. به این معنی که عناصر داخلی، بیش از هر عامل دیگری بر سیاست خارجی تاثیر می‌گذارند و تمامی کشورها بر اساس یک الگوی ثابت مورد مطالعه قرار نمی‌گیرند. بنابراین، با توجه به این مسئله که مطالعه و پردازش سیاست خارجی اسرائیل نیاز به الگوی خاصی دارد، فرهنگ استراتژیک، بهترین گزینه برای بررسی رفتار این رژیم در قبال جنگ روسیه و اوکراین است.

۲- چهار چوب مفهومی: فرهنگ استراتژیک یا جنگ با انگیزه هنجاری

مطالعه جنگ در پرتو انگیزه‌های هنجاری- فرهنگی را می‌توان به طیف‌های مختلفی از اندیشمندان در دوره‌های تاریخی مختلف نسبت داد. در بادی امر، صاحب‌نظرانی همچون جک اسنایدر، کالین گری و دیوید جونز در اوایل دهه ۱۹۸۰ به این رهیافت جدید اذعان کردند. جک اسنایدر بر این باور بود که فرهنگ استراتژیک، مجموعه‌ای از ایده‌ها، واکنش‌ها و الگوهای رفتاری بر اساس مسائل شناختی است. این امر نه تنها در رابطه با دکترین‌های استراتژیک، بلکه درباره فرآیند دستیابی به تسلیحات و تصمیم‌گیری در بحران نیز صادق است. جک اسنایدر به منظور تعریف فرهنگ استراتژیک، از مفهومی به نام «خرده فرهنگ» استفاده می‌کند که ناظر به باورها و نگرش‌های منطقی متمایز با سنت تحلیلی و تاریخی است (Snyder, 1977: 4-11). از نظر کالین گری، اندیشمند دیگر این حوزه، انسان‌ها اساساً موجوداتی فرهنگی هستند و کنش آن‌ها از فرهنگ نشات می‌گیرد. گری حتی رئالیست‌ها و ثورنالیست‌ها را که بر قدرت و توانمندی‌های مادی دولت‌ها متمرکز می‌شوند را نیز رویکردهای نظری فرهنگی می‌داند. او با اشاره به اندیشه‌های کلاوزویتس اعلام می‌کند که جنگ رقابتی بین دو اراده است و اراده یک جنگ طلب ریشه در عوامل اخلاقی دارد. وی همچنین معتقد است تأکید فراوان سون تزو بر خودشناسی و شناخت دشمن ناشی از اهمیت عناصر فرهنگی در جنگ است (Gray, 2006: 1-2). متفکر دیگر این قلمرو، دیوید جونز معتقد است فرهنگ استراتژیک متشکل از سه سطح است: سطح کلان که برآمده از تاریخ، جغرافیا و عوامل فرهنگی است؛ سطح میانی یا اجتماعی که شامل ساختار سیاسی و عوامل اقتصادی است؛ و در نهایت، سطح خرد که مربوط به فرهنگ سازمانی و روابط مدنی- نظامی می‌شود. از نظر جونز، شرایط منحصر به فرد تاریخی و جغرافیایی سبب می‌شود ملت‌های خاص با مشکلات دفاعی خاص روبه‌رو شوند که این امر به نوبه خود باعث ایجاد یک فرهنگ یا آسیب‌شناسی نظامی منحصر به فرد می‌شود. بنا به باور او، این امر بر روی طیف گسترده‌ای از سیاست‌های امنیتی و نظامی کشور تاثیر می‌گذارد (Jones, 1990: 44-45).

در دهه ۱۹۹۰ دسته دیگری از اندیشمندان ظهور یافتند و تلاش کردند تا با رویکردی پوزیتیویستی و در قالب بررسی دو متغیر مستقل و وابسته، رفتارهای استراتژیک کشورها را با بهانه‌های فرهنگی تبیین کنند (Henrikki & Heikka, 2005: 8-9). آلستر جانستون با بهره‌مندی از این نوع نگاه، به متون نظامی کلاسیک چین در دوران سلسله مینگ مراجعه می‌کند و به این جمع‌بندی دست می‌یابد که فرهنگ استراتژیک سیستم یکپارچه‌ای از نمادها است که با فرمول‌بندی مفاهیم نقش و کارآمدی نیروی نظامی در امور سیاسی بین دولتی، ترجیحات راهبردی کلان و طولانی مدت را ایجاد می‌کند (Lock, 2010: 688-692).

اما تبیین فرهنگی از رفتارهای استراتژیک کشورها در قرن بیست و یکم، دارای دلالت‌ها هستی‌شناختی و روش‌شناختی تلفیقی هستند. محققان در سال‌های اخیر، استدلال می‌کنند که ما نه با یک نوع فرهنگ استراتژیک، بلکه با طیفی از آن روبه‌رو هستیم. تمیر لیبل با مطالعه رژیم صهیونیستی، اظهار می‌کند که راه بهتری برای غلبه بر ناتوانی نظریه‌های فرهنگ استراتژیک معاصر در تعریف و مدل‌سازی رابطه بین فرهنگ و رفتار استراتژیک وجود دارد و آن اتخاذ رویکردی پوزیتیویستی یا ابطال‌پذیر است که با طرح‌های تحقیق تطبیقی دقیق و با استفاده از روش‌های علوم اجتماعی محاسباتی اجرا می‌شود. وی مدلی گفتمانی و نهادگرایانه و البته ابطال‌پذیر از فرهنگ استراتژیک ارائه می‌دهد که بر تحلیل شبکه‌ای مبتنی است. با توجه به انتخاب این روش، کنش‌های بازیگران به صورت رابطه‌ای و وابسته به یکدیگر مفهوم‌سازی می‌شوند که با بهره‌مندی از نهادگرایی گفتمانی بر تعاملات گفتمانی- انگاره‌ای استوار است (Libel, 2016) (Libel, 2013). در زیر نسل‌های فرهنگ استراتژیک در قالب نقشه مفهومی منعکس شده است.

در ادامه، با اتکا به مباحث نظری بیان‌شده، به بررسی عناصر فرهنگ استراتژیک رژیم صهیونیستی خواهیم پرداخت. بیان این نکته حائز اهمیت است که استخراج مؤلفه‌های فرهنگ استراتژیک اسرائیل دربرگیرنده عوامل شناختی موجود در رویکرد اسنایدر، عوامل فرهنگی مورد اشاره گری، سطوح متنوع تحلیلی جونز و عناصر پوزیتیویستی لیبل هستند.

۳- عناصر فرهنگ استراتژیک رژیم صهیونیستی

مؤلفه‌های فرهنگ استراتژیک اسرائیل، ارتباط زیادی با تاریخ و فرهنگ یهودیت دارد. این مؤلفه‌ها از اسناد، متون مقدس و کردارهای نظامی اسرائیل استخراج شده‌اند. بر این اساس، عناصر فرهنگ استراتژیک اسرائیل شامل دو گونه زیربنایی و روبنایی می‌شوند.

۳-۱- عناصر زیربنایی

عناصر زیربنایی یا مبنایی دارای محتوای فرهنگی، جامعه‌ی و تاریخی هستند. این عناصر ریشه در ایدئولوژی صهیونیستی و آتئیسم یهودی دارند.

۳-۱-۱- ایدئولوژی صهیونیسم

ایدئولوژی صهیونیسم به‌عنوان یک عنصر زیربنایی در تلاش برای ملت‌سازی یهودیان در مقابل دیاسپورای آن‌ها و یهودستیزی ظهور کرد. اولین سند مکتوب در رابطه با صهیونیسم و دیدگاه آن، «بیانیه بیلو» نام دارد که در سال ۱۸۸۲ توسط اعضای این جنبش در روسیه منتشر شد. واژه بیلو از حروف اول کلمات «خانه یعقوب، بیا به آنجا برویم» گرفته شده‌است. در این بیانیه، یهودیان سراسر جهان به تحقق وعده الهی و ایجاد تشکل برای بازگشت به اورشلیم (بیت المقدس) تشویق شده بودند. همچنین در سال ۱۸۹۷ در کنگره بازل، صهیونیست‌ها بر حق تاریخی ملت یهود بر فلسطین و تحقق وعده الهی مبنی بر بازگشت یهودیان به این سرزمین تأکید کردند. کنفرانس بازل در تعیین سرنوشت فلسطین نقش بسیار مهمی داشت؛ چنانچه تنودور هر متصل، پدر صهیونیسم سیاسی در این باره گفت: «من در کنفرانس بازل، دولت یهود را بنیان‌گذاری کردم» (احمدی، ۱۳۷۷: ۲۹-۵۵) (Ahmadi, 1998: 29-55). ایدئولوژی صهیونیسم سبب بروز تفکر برگزیدگی قومی هم شده است که عامل اصلی عدم درک متقابل یهودیان و فلسطینیان از هویت یکدیگر است؛ زیرا بر اساس این ایدئولوژی، یهودیان خود را قوم برتر دانسته و بر اساس کتاب مقدس، فلسطین را سرزمین اجدادی خود می‌دانند که خداوند به آن‌ها وعده داده است. در بسیاری از بخش‌های تورات، خداوند یهودیان را قوم برتر خوانده (Exodus, 11: 6-7)، (Exodus, 23: 23)، (Deuteronomy 20: 1-4) و سرزمین موعود را با مشخص کردن حدود آن، به یعقوب و موسی وعده داده‌است (Joshua 1: 4)، (Genesis 28: 13-15)، (Genesis 17: 5-8)، (Genesis 13: 14-17). همچنین خداوند در تورات به یعقوب (اسرائیل) وعده داده است که نسل وی را مانند ستارگان آسمان بی‌شمار می‌سازد (Genesis 22: 15-18)، (Genesis 15: 5)؛ مدتی این قوم را پراکنده می‌کند، پس از مدتی آن‌ها را با اموال بسیار به سرزمین موعود باز می‌گرداند (Deuteronomy 15: 4-6)، (Leviticus 26: 33, 36-39)، (Genesis 15: 12-16) و سپس اقوام دیگر را تحت سلطه آنان در می‌آورد (Leviticus 26: 7-9)، (Exodus 23: 30-31)، (Genesis

Numbers 21: 2-) که این امر، همراه با جنگ و خشونت با اقوام ساکن آن مناطق است (27: 29)، (Numbers 31: 9-19)، (Numbers 32: 16-19)، (Exodus 3: 8-10)، (Exodus 34: 23-24)، (Exodus 3: 21)، (Deuteronomy, 6: 17-19)، (Deuteronomy 7: 1-3)، (Deuteronomy 20: 10-18)، (Deuteronomy 1: 6-8)، (Joshua 23: 9-11)، (Joshua 10: 20-)، (Joshua 23: 12-13).
21). همچنین خداوند در کوه سینا قوم یهود را ملت خوانده (Exodus 19: 6) و ازدواج آن‌ها با اقوام دیگر را ممنوع کرده است (Joshua 23: 12-13).

۳-۱-۲- ایدئولوژی صهیونیسم آتئیسم یهودی

آتئیسم یهودی مکملی برای ایدئولوژی صهیونیستی است؛ چراکه یک جهان‌بینی سکولار یهودی مبنی بر ارجحیت قوم یهود بر مذهب یهود را دنبال می‌کند. یهودیان آتئیست با دیگر خدا ناباوران در جهان متفاوت‌اند و به‌علت دولت-ملت‌سازی اسرائیل با استفاده از دین یهود، فرهنگ یهودی را رها نمی‌کنند. به‌طور کلی، دین یهود با ادیان دیگر تفاوت دارد و ترکیبی از مذهب و هویت ملی بوده است. برای مثال، مسیحیان اروپایی بین هویت مذهبی و تعلق سیاسی یا فرهنگی خود تفاوت قائل بودند و وقتی جامعه اروپا سکولارتر شد، بسیاری از اروپاییان بدون اینکه هویت ملی خود را از دست دهند، هویت مذهبی خود را رها کردند. اما یهودیان با دست کشیدن از هویت مذهبی، هویت ملی و فرهنگی خود را نیز از دست می‌دهند؛ زیرا محتوای دین یهود، فرهنگی و ملی است (Dinur, 2020: 134-136). اعتقاد در دین یهود به شدت اعتقاد در مسیحیت نیست، بلکه بیشتر بر همذات‌پنداری با قوم یهود تأکید دارد. چنانکه زیگموند فروید^۱ و پریمو لوی^۲ نیز خود را یهودی و آتئیست می‌دانستند (Mars, 2016: 41). فروید در مصاحبه‌ای با جورج سیلوستر^۳ در سال ۱۹۲۶ گفت در گذشته خود را آلمانی می‌دانسته، اما با رشد تعصبات یهودستیزی در آلمان و اتریش، ترجیح داده است خود را یهودی بنامد. همچنین وی در سال ۱۹۲۵ به مرکز مطالعات یهودی در زوریخ نوشته بود که همیشه احساس تعلق شدیدی به مردم خود داشته است و همیشه این حس را در فرزندان خود نیز پرورش داده است (Geller, 2006: 2-3). آلبرت اینشتین^۴ نیز از کسانی بود که با وجود خدا ناباوری خود را یک یهودی می‌دانست. بنابراین می‌توان نتیجه گرفت یهودیت فراتر از مذهب، یک قومیت است. در منشور استقلال اسرائیل نیز بیش از آنکه بر مذهب تأکید شود، بر قومیت و ملیت یهودیان تأکید شده است. با توجه به این مطالب، می‌توان دریافت که چگونه اسرائیل با وجود تأکید بر یهودی‌بودن، سرود ملی/مذهبی مبنی بر بازگشت به

¹ Sigmund Freud

² Primo Levi

³ George Sylvester

⁴ Albert Einstein

صهیون و استفاده از ستاره داود در پرچم ملی خود، ساختار سیاسی سکولار دارد و خدا ناباوری نمی‌تواند ضد هویت یهودی باشد.

۲-۳- عناصر روبنایی

عناصر روبنایی در گذر زمان و بواسطه تجربه زیسته برای جوامع یهودی شکل گرفته‌اند. از این رو می‌توان آن‌ها را دارای خصلت سیاست‌گذارانه دانست. این عناصر مشتمل بر احساس تهدید وجودی، بازدارندگی متکی بر زور، نیروی دفاعی اسرائیل، تقابل با ایران و ژئوپلیتیک مضیق است.

۳-۲-۱- تلقی وجودی از هرگونه تهدید

تهدیدات وجودی ناظر به خطرانی هستند که موجودیت و بقای یک فرد، گروه یا دولت را زیر سؤال می‌برند. بر این اساس، ارزیابی یک تهدید و تلقی درست از آن می‌تواند از یکسو به بقای یک موجودیت کمک کند و از سوی دیگر از هزینه‌های غیرضرور بکاهد. اما تجربه زیسته یهودیان از این اصل تبعیت نمی‌کند و آنان همه تهدیدها را به مثابه تهدید وجودی قلمداد می‌کنند. منشأ این مؤلفه، خاطره جمعی یهودیان در ۷۰ سال پیش از میلاد است که با فتح سرزمین موعود توسط رومیان آغاز و با قتل عام آن‌ها در هولوکاست و جنگ با اعراب پس از تولد اسرائیل ادامه یافت. به نحوی که در اعیاد و مراسم یهودی همواره بر این اصل تأکید می‌شود که در میان هر نسلی از بشر که در زمین متولد می‌شود، عده‌ای هستند که سودای نابودی یهودیان را در سر دارند (Ofir Winter, Kobi Michael, and Assaf Shiloah, 2020: 13). این تفسیر از تهدید، با روایتی از دیوید بن گورین^۱ توسعه یافت که می‌گفت: «اسرائیل جزیره کوچکی است که توسط یک اقیانوس عربی احاطه شده است». پس از تولد اسرائیل این دیدگاه تاریخی بر اسناد ملی اسرائیل تأثیر گذاشت و تنها سند امنیت ملی رسمی اسرائیل، توسط بن گورین، نخست وزیر این کشور نوشته شد. این سند، شامل سه اصل بازدارندگی، هشدار اولیه و قدرت تهاجمی است که در حال حاضر سنگ‌بنای دفاع از اسرائیل را تشکیل می‌دهند. با توجه به تهدیدات جدید اسرائیل از سوی گروه‌های غیردولتی مانند حزب‌الله لبنان و حماس، بنیامین نتانیاها^۲ با کمک مشاوران ارشد و کارکنان نزدیک خود، از جمله شورای امنیت ملی و دبیرخانه نظامی، سند امنیت ملی جدیدی را نگاشته است؛ البته این سند به صورت رسمی ثبت نشده است. بر اساس سند مذکور، امنیت ملی اسرائیل بر چهار رکن استوار است. اولین رکن این سند مانند سند امنیت ملی بن گورین، قدرت نظامی است که شامل بازدارندگی، هشدار اولیه، دفاع و تهاجم می‌شود. قدرت اقتصادی رکن دوم این سند است که متشکل از تقویت بخش خصوصی، رفع موانع تجاری و تقویت روابط اقتصادی

^۱ David Ben Gurion

^۲ Benjamin Netanyahu

جهانی است. رکن سوم، قدرت سیاسی است که اتحادهای قوی، بازدارندگی، اطمینان از دست آزاد ارتش اسرائیل برای عملیات و به حاشیه راندن اکثریت ضداسرائیلی در سازمان‌های بین‌المللی را در بر می‌گیرد. رکن چهارم نیز بر قدرت اجتماعی و معنوی مردم اسرائیل تاکید دارد (Nagel & Schanzer, 2019: 1-6). در جنگ اخیر اسرائیل با حماس و محور مقاومت (۲۰۲۳-۲۰۲۴) نیز بارها این مسئله یادآوری شده که اسرائیل هرگونه تهدیدی را به مثابه تهدید وجودی تلقی می‌کند. برخی بر این باورند این رژیم به دلالتی چون تداوم روایت قربانی و مظلوم بودن صهیونیست‌ها و توجیه بی‌رحمی‌ها و قساوت‌های خود، در صدد القای این روایت است (Atawna, 2024).¹

۳-۲-۲- ژئوپلیتیک مضیق

سهم ژئوپلیتیک و عناصر عینی جغرافیا در رفتارهای استراتژیک اسرائیل بسیار زیاد است. احاطه این کشور توسط همسایگان عرب، نشان‌دهنده انزوا و محاصره آن توسط سایر موجودیت‌هاست. همچنین فقدان عمق استراتژیک اسرائیل، منجر به محدودیت ارتش آن در تصمیم‌گیری می‌شود. بر این اساس، در صورت وقوع جنگ، اسرائیل امکان عقب‌نشینی ندارد و رویکرد این رژیم به امنیت نمی‌تواند کاملاً تدافعی باشد. با توجه به این شرایط، یکی از اهداف اولیه اسرائیل، جلوگیری از نفوذ نیروهای دشمن به خاک خود و انتقال جنگ به خاک دشمن برای ایجاد عمق استراتژیک مصنوعی است (Kopeć, 2016: 137-140). علاوه بر مسائل نظامی و استراتژیک، امر دیگری که ژئوپلیتیک در آن دخالت دارد، منابع طبیعی است. با توجه به وسعت اسرائیل، مقدار منابع طبیعی در این کشور اندک است. با این وجود در سال ۲۰۱۰، مجموعه‌ای از میادین گاز طبیعی در ساحل مدیترانه شرقی در اسرائیل کشف شد که در تغییر شکل اقتصاد آن، روابط این رژیم با همسایگانش و ایجاد امنیت مشترک در سراسر منطقه نقش دارد (Holland, 2015: 1). منبع طبیعی مهم دیگر، آب است که نقش مهمی در محاسبات ژئوپلیتیک اسرائیل دارد. اسرائیل برای تقویت کشاورزی خود که یک منبع درآمد مهم برای این کشور است و همچنین ساخت جامعه اسرائیلی و افزایش جذب مهاجران یهودی، نیاز به منابع آبی دارد. بر این اساس، اسرائیل برای افزایش مقدار این منبع، حدود مرزی خود با کشورهایمانند سوریه و اردن را مشخص کرده است (Morag, 2001: 179-180).

۳-۲-۳- بازدارندگی متکی بر زور

در ابتدا باید یادآور شد که تعریف اسرائیل از بازدارندگی، به‌ویژه در ارتباط با استفاده از زور، با تعریف آمریکایی بازدارندگی تفاوت دارد. در ادبیات متعارف بازدارندگی غربی و گفتمان

¹ Atawna, Ahmed (2024) "Why has Israel promoted the idea of an "existential threat"?", <https://vision-pd.org/en/why-has-israel-promoted-the-idea-of-an-existential-threat/>

معاصر ارتش ایالات متحده آمریکا، به کار بردن «سیاست کنترل» نشان‌دهنده شکست بازدارندگی است؛ درحالی‌که از منظر اسرائیل، استفاده از زور نشانه شکست بازدارندگی نیست؛ بلکه جزئی لاینفک از آن است. همچنین تئوری اولیه بازدارندگی غربی در طول جنگ سرد تکامل یافت و منعکس‌کننده انطباق تفکر استراتژیک با این سؤال بود که چگونه می‌توان حداکثر کارایی از سلاح هسته‌ای را بدون استفاده از آن ایجاد کرد. در مقابل، مفهوم‌سازی اسرائیل از بازدارندگی، از دهه ۱۹۴۰ تکامل یافت و در چهارچوب نبرد نظامی واقعی با بازیگران دولتی و غیردولتی و در تلاش برای کاهش یا به تعویق انداختن تهدیدات آن‌هاست. بر این اساس، رویکرد اسرائیل بیشتر با مفهوم جرم‌شناسانه از بازدارندگی ارتباط دارد که معتقد است از آنجایی که بازدارندگی نمی‌تواند خشونت را به صفر مطلق برساند و دیر یا زود محکوم به شکست است، باید بازدارندگی را با استفاده از زور حفظ کرد. بنابراین به‌طور سنتی، هدف بازدارندگی اسرائیل از بین بردن خشونت نیست؛ بلکه تعویق دور بعدی خشونت و کاهش وسعت آن است (Adamsky, 2017: 162-163).

علاوه بر این، اسرائیل تمایل دارد بازدارندگی را وابسته به عوامل معنایی بداند. پیام‌ها از طریق مشوره‌های زبان و فرهنگ‌گیرنده، روان‌شناسی اجتماعی، تاریخ، بدیهیات مذهبی و ایدئولوژیک، ساختارهای سیاسی و پارادایم‌های رهبری، تصاویر دشمن و سایر عناصر فرهنگی دریافت می‌شوند. بنابراین اسرائیل با توجه به نیاز به ساخت پیام‌های بازدارنده در امتداد خط روانی و ساختار رهبری گروهی که باید بازداشته شود، به بازدارندگی متناسب اعتقاد داشته است (Bar, 2020: 325-331).

در این راستا، اسرائیل باید تلاش کند با هر یک از کشورهای عربی خاورمیانه، معاملات جداگانه‌ای را ترتیب دهد تا قدرت ائتلاف عربی را کاهش داده و قدرت نظامی خود را به دشمنان جدیدش نشان دهد.

۳-۲-۴- تقابل با جمهوری اسلامی ایران

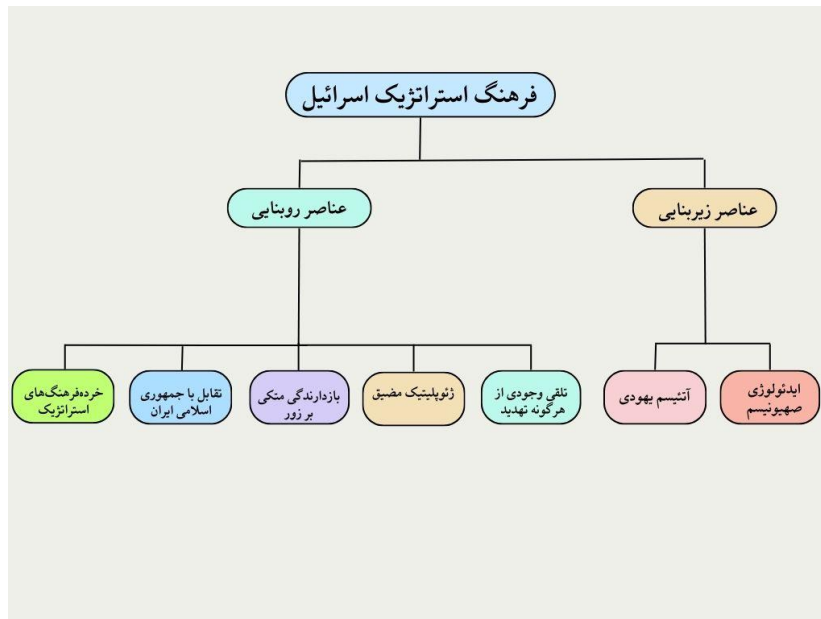
یکی دیگر از عناصر روینایی فرهنگ استراتژیک اسرائیل تقابل با ایران اسلامی است. تا قبل از پیروزی انقلاب اسلامی روابط این دو کشور علی‌رغم غیررسمی بودن، دوستانه بود؛ چرا که هر دوی این کشورها از نظر هویتی با خاورمیانه نامتجانس بودند. اسرائیل از هویتی یهودی و غیرمسلمان و ایران از هویتی ایرانی، شیعه و غیرعرب برخوردار بود. ایران در دوران پهلوی به‌عنوان متحد استراتژیک آمریکا، در حوزه‌های نظامی و اطلاعاتی با این رژیم همکاری می‌کرد. اما با وقوع انقلاب اسلامی در ایران، روابط ایالات متحده و اسرائیل با ایران رو به تیرگی رفت. امام خمینی (ره) بارها آمریکا را «شیطان بزرگ» و اسرائیل را «شیطان کوچک» خطاب کرد (Kamrava, 2005: 159-160). در حال حاضر اگرچه تقابلات ایران و اسرائیل ماهیت انگاره‌ای دارد، اما به حوزه استراتژیک و رفتاری هم تسری یافته است که مصداق عناصر فرهنگ

استراتژیک است. ایران و اسرائیل بارها یکدیگر را به حمله نظامی تهدید کرده‌اند و علیه هم حملات سایبری انجام داده‌اند. از این حیث، بسیاری تقابل ایران و اسرائیل را جنگ سردی می‌دانند که در تقابل آمریکا و شوروی نمود یافته بود و جک اسنایدر را به سمت تدوین چهارچوب مفهومی فرهنگ استراتژیک برای تبیین رفتار این دو سوق داده بود.

۳-۲-۵- خرده فرهنگ‌های استراتژیک

علاوه بر مؤلفه‌های فوق، رفتارهای استراتژیک اسرائیل شامل انگیزه‌های فرهنگی خردی است که شامل جهت‌گیری امنیتی، جهت‌گیری تعارض و جهت‌گیری صلح می‌شوند (Giles, 2009: 102). مفروض اصلی در خرده فرهنگ امنیتی، حفظ برتری نظامی در منطقه و کاهش تهدیدات است که با اتکا به شهروندان اسرائیلی در ارتش و خدمت سربازی محقق می‌شود (Kopeć, 2016: 140). منشأ دیدگاه این خرده فرهنگ، جنگ‌های همه‌جانبه اعراب مقابل اسرائیل است (Furian, 2017: 10) و طرفداران آن، حزب لیکود و کارگر و اکثر گروه‌های اجتماعی اسرائیل هستند (Giles, 2009: 102). براساس جهت‌گیری تعارض، در شرایط ژئوپلیتیکی کنونی و همچنین آینده قابل پیش‌بینی، امکان صلح وجود ندارد و اسرائیل تا جای ممکن باید سرزمین‌های بیشتری را تحت کنترل خود در آورد (Kopeć, 2016: 140). این جهت‌گیری، درگیری میان اعراب و یهودیان را تجسم دیگری از یهودستیزی می‌داند و یک پیوند بسیار قوی و مقدس با سرزمین اسرائیل دارد و از این روست که اجرای قوانین عبری را بر نهادها و شیوه‌های قانونی و دموکراتیک اولویت می‌دهد (Giles, 2009: 102-103). جهت‌گیری صلح در مقابل جهت‌گیری تعارض قرار دارد و تعارض با اعراب را در چهارچوب یهودستیزی گذشته نمی‌داند. این جهت‌گیری، صلح با اعراب را در کنار به رسمیت شناختن اسرائیل و تضمین امنیت و توسعه ممکن می‌داند (Kopeć, 2016: 140-141). طرفداران این رویکرد، عمدتاً افسار شکنازی طبقه متوسط هستند که از نظر سیاسی حزب مرتز شناخته می‌شوند (Giles, 2009: 103).

علی‌رغم تفاوت‌هایی که میان این سه خرده فرهنگ وجود دارد، آن‌ها دارای شباهت‌هایی با یکدیگر نیز هستند. این شباهت‌ها شامل تصور قرارگیری اسرائیل در معرض تهدید وجودی و تمایل به بقا، اعتقاد به تقویت قوای نظامی به‌عنوان کلید بقا و در نظر گرفتن اعراب به‌عنوان دشمنان اسرائیل می‌شوند. این خرده فرهنگ‌ها نشان‌دهنده تغییر و در عین حال تداوم رفتارهای استراتژیک اسرائیل هستند. در زیر عناصر فرهنگ استراتژیک اسرائیل در قالب نقشه مفهومی منعکس شده است.

۴- تبیین فرهنگی از رفتارهای استراتژیک اسرائیل در جنگ روسیه و اوکراین

از زمان شروع جنگ روسیه و اوکراین، اسرائیل در محاصره بزرگی میان شرق و غرب گرفتار شد. از حیث رفتاری، اسرائیل در آغاز جنگ روسیه و اوکراین، موضع محتاطانه‌ای داشت؛ اما با گذشت زمان مجبور شد مواضع خود را به یک سمت و سوی خاص تغییر دهد که این وضعیت منجر به بروز تنش میان این رژیم و اطراف منازعه شد. به عنوان نمونه می‌توان به تعطیلی آژانس یهود در مسکو اشاره کرد (NewyorkTimes, 2022). اما با استقرار مجدد بنیامین نتانیاهو در مقام نخست‌وزیری، این مواضع مجدداً محتاطانه شد و نتانیاهو تلاش کرد اشتباهات نفتالی بنت، نخست‌وزیر سابق اسرائیل در قبال روسیه را جبران کند. نتانیاهو به عنوان یکی از کارگزاران تدوین سند ملی دوم اسرائیل، نگاهی امنیتی دارد که دربرگیرنده محیط پیرامونی و نظام بین‌الملل است. او اتحاد خود با قدرت‌های بزرگ را هم‌وزن نزدیکی به همسایگان می‌داند. بنابراین طبیعی است مواضع محتاطانه‌ای نسبت به متحد خود در سطح سیستمی و زیرسیستمی داشته باشد. اما آنچه ماحصل رفتارهای اسرائیل است، تناقض را به ذهن متبادر می‌کند؛ چراکه اسرائیل از یک‌سو عدم محکومیت روسیه در جنگ علیه اوکراین را دنبال کرده و از سوی دیگر، ارسال سلاح به اوکراین را در دستور کار قرار داده است. چرایی این اقدامات استراتژیک در ادامه بررسی می‌شوند.

۴-۱-۱-۴- عدم محکومیت روسیه پس از ورود به جنگ با اوکراین

علی‌رغم این‌که بخش عمده‌ای از کشورهای جهان و به‌طور متمرکز، ایالات متحده، اروپا و هم‌پیمانان این‌دو در قبال آغاز جنگ روسیه علیه اوکراین مواضع منفی اتخاذ و آن را محکوم کردند، اسرائیل از همراهی با این موضع خودداری کرد. موضع محتاطانه اسرائیل در قبال روسیه معطوف به عواملی همچون قرابت فرهنگی با روسیه، هراس اسرائیل از عدم حمایت روسیه از این کشور در سازمان ملل، مسئله سوریه و درک مشترک از محیط پیرامونی است که در ادامه تشریح می‌شوند.

۴-۱-۱-۴- قرابت فرهنگی با روسیه

یکی از دلایل عدم محکومیت روسیه از سوی اسرائیل به نزدیکی فرهنگی این‌دو کشور باز می‌گردد. اسرائیل میزبان یک میلیون ساکن یهودی روس‌زبان است که در گذشته از اتحاد جماهیر شوروی و سپس روسیه به این کشور مهاجرت کرده‌اند (Freedman, 2001: 1-4). بزرگترین میزان مهاجرت یهودیان در دهه ۱۹۹۰ رخ داد که به آن «علیای بزرگ»، یعنی بازگشت یهودیان به سرزمین موعود می‌گویند. پس از آن، پویایی مهاجرت از روسیه نسبتاً کاهش یافت؛ اما از سال ۲۰۱۴ این رقم دوباره صعودی شد و به ۲۵ هزار نفر در سال ۲۰۱۹ رسید که به «علیای پوتین» معروف شد (Matusiak, 2021: 14-17).

در تأیید روابط فرهنگی عمیق میان اسرائیل و روسیه، پوتین در سال ۲۰۰۵ در مرکز فرهنگی تل‌آویو، از اسرائیل به‌عنوان قطعه کوچکی از فرهنگ روسیه یاد کرد. همچنین وی در سال ۲۰۰۹ جامعه روس‌زبان اسرائیل را عامل پیوند میان اسرائیل و روسیه دانست و اعلام کرد که چنین ارتباطی با هیچ کشور دیگری ممکن نیست (Magan, 2019: 2). مهاجران روس در سیاست اسرائیل نیز به‌طور چشم‌گیری ایفای نقش کرده‌اند. این مهاجران در پیروزی حزب کارگر در سال ۱۹۹۲، پیروزی بنیامین نتانیا‌هو در سال ۱۹۹۶، نخست‌وزیری آریل شارون در سال ۲۰۰۱ و پیروزی حزب لیکود در سال ۲۰۰۳ اثرگذار بودند (Khanin, 2018: 1-2). قرابت فرهنگی با روسیه، ارتباط مستقیمی با مؤلفه صهیونیسم در فرهنگ استراتژیک اسرائیل دارد. به این معنی که اسرائیل برای افزایش گستره ملت‌سازی خود، به یهودیان سایر کشورها نیاز دارد تا دیاسپورای یهودیان را کاهش دهد. از آنجایی که تعداد زیادی از یهودیان از کشور روسیه به اسرائیل مهاجرت کرده‌اند و فرهنگ روسی خود را نیز حفظ کرده‌اند، کشور روسیه برای اسرائیل اهمیت بسزایی دارد.

۴-۱-۲- هراس اسرائیل از عدم حمایت روسیه از این کشور در سازمان ملل

روسیه یک قدرت بزرگ است و امتیاز این کشور در سازمان ملل، عضویت در شورای امنیت است که به این کشور حق وتو می‌دهد. به گواه تاریخ، اولین کشوری که اسرائیل به رسمیت شناخت شوروی بود؛ همچنین این کشور به راه‌حل دو دولتی مسئله فلسطین رأی مثبت داده بود. ترس اسرائیل از عدم حمایت روسیه از این کشور در سازمان ملل را می‌توان در رکن سوم سند امنیت ملی نتانیاو، یعنی لزوم روابط سیاسی و ایجاد اتحادهای قوی که در مؤلفه تهدید وجودی و اسناد امنیت ملی آمده است، جستجو کرد؛ زیرا اتحاد با کشورهای قوی منجر به افزایش امنیت ملی اسرائیل خواهد شد (Nagel & Schanzer, 2019: 1-6).

۴-۱-۳- مسئله سوریه

حضور پررنگ روسیه در سوریه به واسطه بحران سوریه در همکاری و هماهنگی با اسرائیل بود. علی‌رغم مواضع نزدیک روسیه و گروه‌های مقاومت در بحران سوریه، اسرائیل اجازه داشت بدون دخالت پدافند هوایی روسیه، به مواضع حزب‌الله لبنان حمله کند و در مقابل، به روسیه اطمینان خاطر دهد که تنها به تهدید نیروهای طرفدار ایران علاقه دارد و به دنبال سرنگونی حکومت اسد نیست. همچنین روسیه به اسرائیل نشان داد خواهان کاهش تنش این کشور در سوریه است تا وضعیت نظامی این کشور را پیچیده نکند و در این راستا، از اسرائیل انتظار دارد برای شکل دادن به نظم جدید سوریه، با روسیه همکاری کند (Averbukh & Klein, 2018: 6).

در مقابل، رویکرد اسرائیل پس از آغاز جنگ روسیه و اوکراین، سرباز زدن از محکومیت روسیه بود. رسانه‌های اسرائیلی به صراحت علت این امر را نیاز اسرائیل به روسیه در سوریه برای عملیات نظامی علیه جمهوری اسلامی ایران بیان کردند (راديو فردا، ۱۴۰۰) (RadioFarda, 2021). در این ارزیابی‌ها، سوریه کشوری دانسته می‌شد که جمهوری اسلامی ایران می‌تواند از طریق آن به اسرائیل آسیب بزند. بر این اساس، روسیه می‌توانست نقش تعدیل‌کننده حرکات و عملیات ضداسرائیلی را ایفا کند و به کاهش هزینه‌های اسرائیل در این بحران کمک کند. داده‌های میدانی هم نشان می‌دهد که روسیه در این امر نقش خود را به خوبی ایفا کرده و در بسیاری از مواقع، رفتار نیروهای جمهوری اسلامی ایران در سوریه را محدود نموده است. در تأیید این رویکرد می‌توان به سخنان نتانیاو استناد کرد که علت عدم ارسال سامانه گنبد آهنین به اوکراین را ادامه همکاری روسیه با اسرائیل در سوریه دانست (Cati, 2023: 771-772).

در تحولات اخیر سوریه نیز که منجر به سقوط بشار اسد شد، هرچند پوتین به بشار اسد پناهندگی اعطا کرد (Aljazeera, 2024) اما روسیه دست اسرائیل را برای بمباران سوریه و اشغال مناطق این کشور باز گذاشت. این امر به اسرائیل کمک کرد تا بتواند به زعم خود از دستیابی

گروه‌های جدید حاکم در سوریه به انبار سلاح‌های ارسالی ایران جلوگیری کند. قدر مسلم، انتظار نتانیاهو از پوتین در اعطای چراغ سبز به عملیات اسرائیل در سوریه در روزهای پایانی سال ۲۰۲۴ بی ارتباط با سکوت این رژیم در قبال حمله روسیه به اوکراین نبود.

۴-۱-۴- جنگ ۱۷ اکتبر و درک مشترک از محیط پیرامونی

یکی از مهم‌ترین رخدادهای اخیر جنگ ۱۷ اکتبر ۲۰۲۳ بود. اهداف اسرائیل در این جنگ، مانند اهداف روسیه در اوکراین است و این امر به عناصر استراتژیک فرهنگ استراتژیک اسرائیل مربوط می‌شود؛ به این معنی که اسرائیل تهدیدات خود در محیط پیرامونی کشورش را همانند روسیه می‌داند. بر این اساس ناتو برای روسیه مانند حماس برای اسرائیل است. ناتو سازمانی از سوی ایالات متحده و حماس نیرویی شبه‌نظامی از سوی جمهوری اسلامی است. روسیه جنگ خود را علیه نازیسم و غرب و اسرائیل جنگ خود را علیه تروریسم اسلامی می‌داند. همچنین از این منظر، تصرف کریمه توسط روسیه برای جلوگیری از نفوذ غرب و اشغال غزه توسط اسرائیل برای جلوگیری از نفوذ جمهوری اسلامی ایران است. این امر درک مشترک و متقابلی را در امور سیاسی و نظامی میان اسرائیل و روسیه به وجود آورده است. چنانچه لاوروف، وزیر امور خارجه روسیه در مصاحبه با شبکه ۲۴ روسیه گفت اهداف اسرائیل در غزه مانند اهداف روسیه در اوکراین است. وی همچنین خاطرنشان کرد «ما باید مراقب تاریخ مشترکمان با اسرائیل و قبل از هر چیز، مبارزه با نازی‌ها باشیم. این چیزی است که حقیقتاً ما را از نظر تاریخی متحد می‌کند» (WashingtonInstitute, 2023). این مواضع نشان‌دهنده انگیزه‌های مشترک روسیه و اسرائیل است که مبنای رفتار استراتژیک این دو کشور در بحران‌ها قرار می‌گیرد.

۴-۲- ارسال سلاح به اوکراین

علی‌رغم مواضع همراستا با روسیه، پس از گذشت چندی از جنگ روسیه و اوکراین، اسرائیل به اوکراین سلاح ارسال کرد؛ هرچند این سلاح‌ها شامل تجهیزات پیشرفته اسرائیل نمی‌شد. دلایل ارسال سلاح به اوکراین توسط اسرائیل را می‌توان به موارد زیر نسبت داد.

۴-۲-۱- قرابت فرهنگی با اوکراین

روابط اسرائیل و اوکراین نیز مانند روابط اسرائیل با روسیه بیشتر بر پایه مسائل فرهنگی و اجتماعی استوار است. اوکراین قبل از جنگ جهانی دوم، دارای بزرگ‌ترین جامعه یهودی اروپا و منشا هنرمندان برجسته یهودی و رهبران مذهبی و سیاسی بود. اسحاق بن‌زوی، افرایم کنزیر، لوی اشکول، موشه شاروت، گلدا مئیر و یولی ادلشتاین همگی متولد اوکراین بوده‌اند. همچنین اوکراین، زادگاه جنبش حسیدی و مقصد زیارت سالانه مذهبی از قبر خاخام ناچمن برسلوف است. در مقابل، اسرائیل نیز زیارتگاه مسیحیان اوکراینی بوده است. این قرابت مذهبی و فرهنگی سبب شد تا

پس از فروپاشی اتحاد جماهیر شوروی، موج زیادی از جمعیت یهودیان اوکراین به اسرائیل مهاجرت کنند و ارتباط مردمی قوی میان دو کشور شکل بگیرد (Zarembo, 2017: 6). این یهودیان، قبل از انقلاب بلشویکی مورد آزار و اذیت دولت‌های اروپای شرقی قرار داشتند و پیوند درونی و عاطفی با اسرائیل دارند (Khanin, 2013: 9-13).

با وجود روابط عمیق فرهنگی میان اسرائیل و اوکراین، روابط این دو کشور پس از انقلاب یورومیدان با تغییراتی مواجه شده است. علت این امر، هویت جدید اوکراینی است که مبنای آن سازمان‌های فاشیستی هستند که در هولوکاست نقش داشتند. انقلاب یورومیدان منجر به افزایش حس ناسیونالیستی و در نتیجه احساس استقلال بیشتر نسبت به روسیه در شهروندان اوکراینی شد و مقامات اوکراینی نیز همواره این احساس را تحسین و تقویت کرده‌اند (Khanin, 2014: 2-18). بنابراین ارتباط فرهنگی اسرائیل با اوکراین در سال‌های اخیر کاهش یافته است.

۴-۲-۲- اتحاد با ایالات متحده آمریکا

اسرائیل و ایالات متحده متحدین دیرینه محسوب می‌شوند. این اتحاد ریشه در وجوه فرهنگی، سیاسی و استراتژیک دارد. در وهله اول، ایالات متحده آمریکا میزبان مهاجران یهودی است. طبق برآوردهای مؤسسه هیلل، با وجود جمعیت دو درصدی یهودیان در ایالات متحده، بیش از یک پنجم دانشجویان این کشور را یهودیان تشکیل می‌دهند (IHE, 2023). یهودیان آمریکا سهم زیادی در پیشرفت علمی این کشور داشته‌اند که می‌توان در این باره به آلبرت انیشتین، ریچارد فایمن و رابرت اوپنهایمر اشاره کرد. این یهودیان ۲۲ درصد از برندگان جایزه نوبل را تشکیل می‌دهند (JC, 2022). یهودیان در بسیاری از مراکز مالی، فرهنگی، ورزشی و رسانه‌ای نفوذ دارند و نفوذ فراوان آن‌ها منجر به نزدیکی سیاستمداران آمریکایی به یهودیان برای ورود به مجلس و کسب کرسی ریاست جمهوری شده است.

همچنین ایالات متحده، نقش مهمی در بهبود روابط سیاسی و اقتصادی اسرائیل با برخی کشورهای عربی در خاورمیانه و شمال آفریقا ایفا کرده است که باعث شد اسرائیل از سال ۱۹۷۳ تاکنون با ارتش کشوری وارد جنگ نشود. مضاف بر این، ایالات متحده زمینه عادی‌سازی روابط برخی کشورهای عربی را با اسرائیل فراهم کرد که نتیجه آن توافق ابراهیم و افزایش امنیت اسرائیل بود. کمک‌های نظامی و اقتصادی ایالات متحده به اسرائیل منجر به برخورداری این کشور از یک ارتش پیشرفته و حرفه‌ای در جهان شده است. همچنین این کشور به اسرائیل کمک کرده است تا موفق به ساخت یک صنعت دفاعی قوی شود و در میان ده صادرکننده برتر تسلیحات جهان قرار بگیرد (Freedman, 2018: 124-127).

۴-۲-۳- صادرات گاز مایع دریای مدیترانه

از مهم‌ترین عناصر مؤلفه ژئوپلیتیک فرهنگ استراتژیک اسرائیل، خروج از ژئوپلیتیک مضیق و استمرار بقای آن از طریق تسلط بر منابع طبیعی محیط پیرامون است. اسرائیل در منابع گاز طبیعی مدیترانه شرقی با ترکیه و قبرس شریک است. با جنگ روسیه و اوکراین و تحریم روسیه از طرف غرب، بسیاری از کشورها با بحران انرژی روبه‌رو شدند. اسرائیل می‌تواند مانند عربستان سعودی و عراق به‌عنوان یکی از کشورهای جایگزین گاز روسیه عمل کند. بنابراین تحریم روسیه می‌تواند به نفع اقتصاد اسرائیل باشد و به یکی دیگر از عوامل رفتار دوگانه این کشور تبدیل شود. صادرات گاز مایع برای اسرائیل می‌تواند دارای سود زیادی باشد و ارتباط این کشور با کشورهای اروپایی را نیز قوی‌تر کند. در این راستا، بنیامین نتانیاهو به رم سفر کرد و با نخست‌وزیر ایتالیا، جورجیا ملونی^۱ دیدار کرد (Reuters, 2023). دست یازیدن به این منابع طبیعی می‌تواند توانایی اقتصادی اسرائیل را افزایش و آن را از تنگنای ژئوپلیتیک خارج کند.

۴-۲-۴- روابط گرم روسیه با حماس

روسیه پیوسته آمادگی خود را برای حل مسائل خاورمیانه، به‌ویژه تمایل برای از سرگیری مذاکرات میان اسرائیل و فلسطینیان ابراز کرده است. مسکو پیروزی حماس در انتخابات پارلمانی فلسطین و امتناع واشنگتن از مذاکره با حماس را فرصتی برای رسیدن به اهداف دیپلماتیک خود در خاورمیانه می‌داند. پس از سال ۲۰۰۶، مسکو مذاکرات خود با حماس را آغاز کرد. یکی از دلایل حمایت روسیه از حماس، بی‌طرفی میان اسرائیل و حماس است که این بی‌طرفی، ارتباط روسیه با کشورهای اسلامی را حفظ می‌کند. در سال ۲۰۰۶ روسیه اعضای حماس را به مسکو دعوت کرد و در سال ۲۰۱۸ بارها پیشنهادی برای آشتی ملی فلسطین مطرح کرد. در سال ۲۰۱۹ نشستی متشکل از نمایندگان فتح، جهاد اسلامی فلسطین، جبهه مردمی برای آزادی فلسطین، ابتکار ملی فلسطین، اتحاد دموکراتیک فلسطین، جبهه دموکراتیک برای آزادی فلسطین و جبهه آزادی‌بخش فلسطین در مسکو برگزار شد و وزیر امور خارجه روسیه، سرگئی لاوروف از این گروه‌ها خواست تحت یک گروه واحد قرار بگیرند (Ahmadian, 2021: 207-214). اتحاد گروه‌های فلسطینی با یکدیگر می‌تواند برای امنیت ملی اسرائیل خطرات زیادی داشته باشد. بنابراین اسرائیل با توجه به عنصر تهدید وجودی و امنیت ملی خود، مخالف مواضع مسکو در قبال حماس است.

¹ Giorgia Meloni

نتیجه گیری

در این پژوهش، رفتار سیاست خارجی اسرائیل در قبال جنگ روسیه و اوکراین و دوگانگی رفتاری این کشور در این جنگ تبیین شد. در راستای این هدف، در ابتدا در چهارچوب فرهنگ استراتژیک، انگیزه‌های اسرائیل از رفتارهای استراتژیک در قالب مؤلفه‌هایی استخراج شد. این مؤلفه‌ها شامل عناصر فرهنگی، اجتماعی و قومی و خرده‌فرهنگ‌ها بود. بر اساس این مؤلفه‌ها، به دلایل دوگانگی رفتاری اسرائیل در جنگ روسیه و اوکراین پرداخته شد. در رابطه با مؤلفه تهدید وجودی و امنیت ملی، ارتباط اسرائیل با روسیه و اسرائیل با ایالات متحده آمریکا بر اساس اسناد ملی این کشور تبیین شد و از مؤلفه ویژگی‌های اجتماعی، قومی و مذهبی نیز برای قربت فرهنگی میان اسرائیل- روسیه و اسرائیل- اوکراین استفاده شد. مؤلفه تقابل اسرائیل با جمهوری اسلامی ایران، به ارتباط اسرائیل با روسیه، به‌ویژه در سوریه مربوط می‌شد و از مؤلفه ژئوپلیتیک در زمینه صادرات گاز مابع اسرائیل به‌عنوان یکی از کشورهای جایگزین روسیه در صادرات گاز، مسئله سوریه و درک مشترک اسرائیل و روسیه از محیط پیرامونی باز می‌گشت. با توجه به داده‌های به دست آمده در می‌یابیم که اسرائیل به‌علت نزدیکی به هر دو طرف جنگ، یعنی روسیه در یک طرف و اوکراین و ایالات متحده در طرف دیگر، نمی‌تواند یکی از آن‌ها را انتخاب کرده و مجبور به اخذ تصمیماتی می‌شود که باعث بروز دوگانگی در سیاست خارجی این کشور خواهد شد. به نظر می‌رسد پایان جنگ روسیه و اوکراین به نفع اسرائیل باشد، چراکه هر دو طرف جنگ، با اسرائیل منافع مشترکی دارند و هزینه‌های این جنگ برای اسرائیل بیش از فایده‌های آن است.

تعارض منافع

بنا بر اظهار نویسندگان، مقاله پیش‌رو فاقد هر گونه تعارض منافع بوده است.

فهرست منابع

منابع فارسی

- احمدی، حمید. (۱۳۷۷). ریشه‌های بحران در خاورمیانه. تهران: انتشارات کیهان
- رادپو فردا (۱۴۰۰). سکوت اسرائیل در برابر بحران اوکراین، ناشی از «نیاز به روسیه» برای عملیات در سوریه. <https://www.radiofarda.com/a/israel-silence-over-ukraine-crisis-needing-russia-for-syria/31718363.html>
- هاللات، عماد و حکیم، حمید. (۱۴۰۲). بررسی تطبیقی سیاست ایران و اسرائیل در قبال بحران اوکراین. *مطالعات بنیادین و کاربردی جهان اسلام*، ۵(۳)، ۱۶۹-۱۹۶.

Translated References to English

- Adamsky, D. (2017). From Israel with Deterrence: Strategic Culture, Intra-War Coercion and Brute Force. *Security Studies*. <https://doi.org/10.1080/09636412.2017.1243923>.

- Ahmadi, H. (1998). *The roots of the crisis in the Middle East*. Tehran: Keyhan Publications. **[In Persian]**
- Ahmadian, H. and Khodayar, B., (2021). Russia and Hamas after 2006: Realities of a Questionable Relationship. *Journal of World Sociopolitical Studies*, 5(1), pp.193-223.
- Aljazeera. (2024). Russia gave asylum to deposed Syrian President al-Assad, Kremlin confirms. <https://www.aljazeera.com/news/2024/12/9/russia-gave-asylum-to-deposed-syrian-president-al-assad-kremlin-confirms>
- Averbukh, L. & Klein, M. (2018). *Russia-Israel Relationship Transformed by Syria Conflict: Political Interests Overshadow Social and Economic Ties*. SWP Comment. <https://nbn-resolving.org/urn:nbn:de:0168-ssoar-59408-2>.
- Bar, S. (2020). Israeli Strategic Deterrence Doctrine and Practice. *Comparative Strategy* 39 (4): 321–53.
- Cati, M. O. (2023). Israel and Russia`s War on Ukraine. *International Conference on Social Sciences*, 763-777.
- Csepregi, Z. (2023) Nato-Israel Cooperation in the Context of the Russia-Ukraine War. *Strategic Impact* 86 (1): 23-37.
- Freedman, R. O. (2001). Russian Policy Toward the Middle East under Yeltsin and Putin from 1991 to 2000. *Jerusalem Center for Public Affairs* 13: 205–62.
- Freedman, R. O. (2018). Israel and the United States: Six Decades of US-Israeli Relations. *Israel and the United States: Six Decades of US-Israeli Relations*. <https://doi.org/10.4324/9780429499579>.
- Furian, M. (2017). *Strategic Culture and Strategic Behavior in the State of Israel*. Harvard, Working Paper.
- Giles, G. F. (2009). *Continuity and Change in Israel's Strategic Culture*. In *Strategic Culture and Weapons of Mass Destruction: Culturally Based Insights into National Security Policymaking Comparative*. New York: Palgrave Macmillan US. 97–116.
- Gray, C. S. (2006). Out of the Wilderness: Prime Time for Strategic Culture. *National Institute for Public Policy*, 1–20. <https://doi.org/https://doi.org/10.1080/01495930701271478>.
- Helalat, E. and Hakim, H. (2023). A comparative analysis of Iran and Israel's policy towards the Ukraine crisis. *The Fundamental and Applied Studies of the Islamic World*, 5(3): 169-196. **[In Persian]**
- Henrikki, I. B., and Neumann Heikka. (2005). Grand Strategy, Strategic Culture, Practice The Social Roots of Nordic Defence. *Nordic International Studies Association* 40 (1): 5–23.
- Jones, D. R. (1990). *Soviet Strategic Culture*. In: *Jacobsen, C.G. (Eds) Strategic Power: USA/USSR*. Palgrave Macmillan, London, 35–49. https://doi.org/https://doi.org/10.1007/978-1-349-20574-5_3.
- Kamrava, M. (2005). *The Modern Middle East, A Political History since First World War*. University of California Press.
- Khanin, V. Z. (2013). Between Eurasia and Europe: Jewish Community and Identities in Contemporary Russia and Ukraine. *Jewish Identities in a Changing World*, Brill 17: 61–89. https://doi.org/10.1163/9789004201606_005.
- Khanin, V. Z. (2014). *The Israeli Diaspora in Ukraine: Structure, Dynamics and Identity*. *Ukrainian jewish encounter*, 1–23.
- Khanin, V. Z. (2018). *Israel's Russian Parties*. *Contemporary Isreal*, Taylorfrancis, University of Florida, 97–114.
- Kopeć, R. (2016). The Determinants of the Israeli Strategic Culture. *Review of Nationalities*. <https://doi.org/10.1515/pn-2016-0008>.
- Latysh, Y. (2022). Israel and the Russian Invasion of Ukraine. *Ukrain Analytica* 2 (28): 18-26.
- Libel, T. (2013). From the People's Army to the Jewish People's Army: The IDF's Force Structure between Professionalization and Militarization. *Taylor and Francis* 29 (4): 280–92. <https://doi.org/10.1080/14751798.2013.842708>.
- Libel, T. (2016). Explaining the Security Paradigm Shift: Strategic Culture, Epistemic Communities, and Israel's Changing National Security Policy. *Defence Studies* 16 (2): 137–56. <https://doi.org/10.1080/14702436.2016.1165595>.

- Lock, E. (2010). Refining Strategic Culture: Return of the Second Generation. *Review of International Studies* 36. <https://doi.org/10.1017/S0260210510000276>.
- Magan, A. Z. (2019). *Russia and Israel. Israel Under Netanyahu*, Routledge, 262–72.
- Mars, L., 2016. Reflections of an Atheist Jew. *Sociology and Anthropology* 4 (1): 37-42. <https://doi.org/10.13189/sa.2016.040106>
- Matusiak, M. (2021). The ‘Russian Street’: The Place and Significance of Immigrants from the Former USSR in Israel. *Centre for Eastern Studies*, 1–64. <http://aei.pitt.edu/id/eprint/103792>.
- Morag, N. (2001). Water, Geopolitics and State Building: The Case of Israel. *Middle Eastern Studies* 37 (3): 179–98. <https://doi.org/10.1080/714004411>.
- Nagel, J. & Schanzer, J. (2019). From Ben-Gurion to Netanyahu: The Evolution of Israel’s National Security Strategy. *Defence of Democracies*.
- NewyorkTimes. Russia Moves to Close Agency Handling Emigration to Israel. <https://www.nytimes.com/2022/07/21/world/europe/russia-jewish-agency-ban.html>
- Orhan, E., (2022). The effects of the Russia-Ukraine war on global trade. *Journal of International Trade, Logistics and Law*, 8 (1), pp.141-146.
- Petrelli, Niccolò. (2018). Israel, Strategic Culture and the Conflict with Hamas. *Israel, Strategic Culture and the Conflict with Hamas*. <https://doi.org/10.4324/9781315177090>.
- RadioFarda. (2021). Israel's silence on Ukraine crisis stems from “need for Russia” for Syria operation. <https://www.radiofarda.com/a/israel-silence-over-ukraine-crisis-needing-russia-for-syria/31718363.html>. [In Persian]
- Reuters. (2023). Israel ready to help Italy become energy hub, Netanyahu says. <https://www.reuters.com/world/israel-ready-help-italy-become-energy-hub-netanyahu-says-2023-03-10/>
- RussianNewsAgency. (2023). Russian Tourist Traffic to Israel Soars in H1 2023 — Ministry of Tourism. <https://tass.com/society/1647033>.
- Snyder, J. L. (1977). *The Soviet Strategic Culture. Implications for Limited Nuclear Operations*. Santa Monica: The Rand corporation.Torah
- washingtonInstitute. (2023). The Netanyahu Government’s Approach to Russia and Ukraine. <https://www.washingtoninstitute.org/policy-analysis/netanyahu-governments-approach-russia-and-ukraine>
- Zarembko, K. (2017). Foreign Policy Audit: Ukraine-Israel. *Institute of World Policy*, 1–35.